

УТВЪРЖДАВАМ: /п/

ЦВЕТАНА ПИРАЛКОВА
Директор

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ В ОУ”СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ” 2023-2024 УЧЕБНА ГОДИНА

I. Въведение, цели

Настоящият документ има за цел да очертае рамките на механизма за противодействие на тормоза в ОУ ”Св. Ив. Рилски”.

Прилагането на последователна и целенасочена политика на училището включва мерки и дейности за превенция и намеса, както и разписана процедура за действие в ситуации на насилие и тормоз.

II. Определение

Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Какво е насилие:

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето”.

„Психическо насилие“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда”.

„Сексуално насилие“ е използването на дете за сексуално задоволяване- Сексуалното насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз - подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на лични вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето. Когато е в група – под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз – всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща, унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуални прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападение и насилие.

Кибернасилие и Кибертормоз – насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимане на дете с мобилен телефон и свободно разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др. Ако дете е въввлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по-унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;
- безпокойство и крайности в поведението - от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си - децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- влошаване на успеха и чести отсъствия от училище;
- чести отсъствия от определени часове;
- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или нивото на развитие на детето;
- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;
- загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;
- употреба на алкохол, медикаменти, самозанемаряване (постоянно обличане на едни същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;
- различни прояви на сексуално поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст);
- наблюдават се промени в навиците или използването на интернет и социалните мрежи.

Роли в ситуации на тормоз:

В ситуацията на тормоз могат да бъдат въввлечени много деца, като ролите могат да се разделят по следния начин:

- мъчител (агресор) – инициатор и изпълнител, който кани другите да се присъединят, лидер, който измисля нови начини за издевателство;
- помощник на мъчителя – помага с цел да получи одобрението на мъчителя, присъединява се към тормоза, когато вече е започнал;

- подкрепящ мъчителя – винаги присъства, дори да не се намесва активно; присмива се на жертвата, окуражава мъчителя, приканва другите да се забавляват;
- защитник на жертвата – опитва се да каже на другите да спрат, вика за помощ, защитава или насърчава жертвата;
- жертвата – обект на тормоза

Има и малка група деца, които са едновременно и насилници и насилвани. Обикновено такива деца са тормозени от някой „по-силен”, а те реагират като тормозят някой по-слаб от тях.

За ефективното справяне с насилието и тормоза от изключително значение е да се повлияе и промени поведението на всяко дете, а не да се съсредоточат усилията само върху преките извършители и потърпевши.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал.11 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Успешна училищна политика за преодоляване на тормоза е възможна само ако има **устойчиво отношение на неодобрение и своевременни действия** от участниците в учебно-образователния процес.

Разликите между тормоз, закачки или игри между учениците

Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра. Следните примери са валидни, както за дигитална така и за реална среда.

- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.
- Ако ученикът не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.
- Ако ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.
- Ако ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.
- Ако дразненето е за нещо, което ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.
- Ако има и други ученици наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.
- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по-властно, това може да е тормоз.
- Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси и да предупреди учениците да внимават, за да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в правила и процедури за регистриране на ситуации на тормоз.

III. Единни училищни правила

Настоящите правила имат за цел прилагането на цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна училищна среда.

Задължения на персонала

1. Училищен координационен съвет:

- 1.1 Планира, проследява и координира дейностите за справяне с тормоза на ниво училище;
- 1.2. Обобщава предложенията на класовете и изготвя общоучилищни правила;
- 1.3. Обсъжда и приема процедурите за докладване, регистриране и проследяване на случаите на тормоз;
- 1.4.Анализира ситуациите на тормоз и насилие, извършва оценка на риска и определя необходимостта от индивидуална работа по случай;
- Прави мотивирани предложения до директора с цел подобряване на работата;
- 1.5.Подпомага класните ръководители с материали или консултации със специалисти, съдейства за организиране на периодични обучения на учителите по темата за насилието;
- 1.6.Всяка година извършва оценка на ситуацията в училището и я представя пред педагогическия съвет;
- 1.7.Изготвя годишен отчетен доклад до директора на училището в края на всяка учебна година.

2. Педагогически съветник:

- 2.1.Съхранява дневника за случаите на тормоз и протоколите за докладване на случаи на насилие;
- 2.2.Участва в екипите за работа по случай и разработва програми за работа с деца в риск;
- 2.3. Осъществява координация при работата по случаи на тормоз;
- 2.4. Участва в дейността на Училищния координационен съвет;
- 2.5.Подпомага работата на класните ръководители в случаите на тормоз и насилие.

3. Училищен психолог:

- 3.1. Участва в екипите за работа по случай и разработва програми за работа с деца в риск;
- 3.2. Участва в дейността на Училищния координационен съвет;
- 3.3. Подпомага работата на класните ръководители в случаите на тормоз и насилие;

4. Класни ръководители:

- 4.1. В началото на годината провеждат занятия в часа на класа, посветени на тормоза и насилието. С помощта на учениците приемат ценности, правила и последици при прояви на насилие. Постерите с приетите ценности, правила и последици се поставят на видно място в класната стая;
- 4.2. Запознават учениците с процедурата за съобщаване на случаи на тормоз;
- 4.3. Реагират при всеки опит за насилие над ученик в клас, съгласно утвърдените процедури и приетите правила и последици;
- 4.4. За всеки инцидент или проява на насилие, в зависимост от нивото му го регистрират в Дневник за тормоза в училище /при второ и трето ниво на тормоз/ или попълват протокол, който предават на педагогическия съветник/при първо ниво на тормоз/;
- 4.5. Участват в работата на екипа, сформирани по конкретен случай на ученик от класа им;
- 4.6. Провеждат периодично превантивни занятия по проблемите на тормоза, като могат да привличат различни специалисти, напр. от Центъра за превенция на насилието, МКБППМН и др.; Информират учениците за Националната телефонна линия за деца 116 111;
- 4.7. Информират родителите за дейностите по механизма, както и за приетите правила и процедури. Съдействат за включването им в дейностите на ниво училище.

5. Педагогически специалисти, които не са класни ръководители:

- 5.1. Включват темата за насилието в учебни единици, при които това е възможно;

- 5.2. Поощряват и развиват съвместното учене, както и поведение на сътрудничество и взаимопомощ;
- 5.3. Познават и използват установената система за информиране и съобщаване за случаи на тормоз над ученици;
- 5.4. Познават правилата и последствията на класа, прилагат ги и изискват от учениците да ги прилагат.

6. Дежурни учители:

- 6.1. Спазват стриктно утвърдения от директора график за дежурство;
- 6.2. Реагират според утвърдените процедури в ситуации на насилие по време на дежурството им;
- 6.3. Оказват съдействие на охраната при установени от тях нарушения на ученици и докладват на училищното ръководство, като попълват протокол, отразяващ инцидента.

7. Помощен персонал:

- 7.1. Полагат грижи за предотвратяване на насилнически действия в училищните помещения, за които отговарят;
- 7.2. Познават основните принципи на действие и ги прилагат - правила, последствия, протокол за реагиране на насилие;
- 7.3. Не допускат прояви на насилие и съобщават за тях на класен ръководител, педагогически съветник, психолог, заместник-директор, директор.

IV. Дейности за създаване на сигурна училищна среда:

- 1. Създаване на училищен координационен съвет, който да отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Основни задачи: изграждане на система от действия – превенция и интервенция в училище; развива, координира и проследява спазването на правилата, предприема мерки при възникнала необходимост; работи по съответно изготвен план за учебната 2023/2024 година, изграден на базата на оценката на ситуацията в училище.
- 2. Извършване на „оценка на ситуацията“ в началото на учебната година. Оценката се организира от училищното ръководство и се осъществява от Координационния съвет и класните ръководители.
- 3. Превантивни дейности – реализират се на две нива – превенция и интервенция за всяка паралелка и за цялото училище.
 - 3.1. Дейности на ниво клас/класна стая- превантивни:
 - 3.1.1. Създаване на правила за поведение за всяка паралелка – м. 10.2023 г. – класни ръководители
 - 3.1.2. Обучителни дейности
 - 3.1.2.1. За работата на ниво клас/класна стая се прилагат всички форми на групова работа, дискусии, решаване на казуси, споделяне на опит, като се използват възможностите на часа на класа, предмети от задължителното учебно съдържание, различни извънкласни и извънучилищни дейности;
 - 3.1.2.2. Извеждат се теми от учебното съдържание, които могат да се използват за работа и анализ по проблема насилие, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли;
 - 3.1.2.3. Целта е създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза и работа за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Децата се стимулират първо сами да дават отговори на поставените въпроси, а след това се предлагат официални дефиниции. Всяка първа дискусия

започва с договаряне на правилата за работа - всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушван, мненията не се омаловажават и т.н.

Примерни дейности:

- Изготвяне на табла и постери с послания срещу тормоза.
- Отбелязване на Световния ден против тормоза в училище - „Ден на розовата фланелка“/последната сряда на м. февруари 2024 г.
- Провеждане на различни беседи, дискусии, ролеви игри и тренинги с участие на психолог/педагогически съветник с цел: повишаване на самопознанието и интерперсоналната перцепция, както и създаване на реалистичен Аз-образ; подобряване на комуникативните умения на учениците; създаване на позитивна атмосфера, сътрудничество и сплотеност в групата; развиване на умения за емоционална саморефлексия и изразяване на емоциите; редуциране на гнева и снижаване на мотивацията за проява на агресивно поведение.
- Акцентиране върху доброто поведение и подкрепата между учениците, поощряване на добрите постъпки и сътрудничеството.
- Поставяне на позитивни мисли в класните стаи и на други места в училището.
- Провеждане на часове, в които да се обсъжда безопасното използване на социалните мрежи: FACEBOOK, INSTAGRAM, TWITTER, YOUTUBE и др.
- В избрани часове на класа компютърните специалисти да онагледят как за всяка платформа има настройки, които филтрират и защитават потребителите; как се използва „RESTRICT“ и как учениците могат да докладват за кибертормоз и какво е това „Помощен център“.
- Да бъдат запознати от класните ръководители за дейността на организацията Child Helpline International и Уницеф / unicef.org/bulgaria/, което ще им покаже, че не са сами и това е проблем, който е решим.
- Решаване на конфликтни ситуации с помощта на Форум – театър.
- Включване на Представителите на Ученическия съвет като посредници при разрешаване на различни конфликтни ситуации и проява на агресия и тормоз.

Примерни теми:

- Какво представлява насилственото поведение? Каква е разликата между насилие, тормоз и шега?
- Как се проявява лошото отношение?
- Как реагираме на лошото отношение?
- Как се възстановяваме от лошото отношение?
- Ценности .
- Общуването – умения и бариери.
- Мирно разрешаване на конфликти – стратегии за разрешаване.
- Толерантност и преодоляване на различията в групата.
- Емоции и чувства.
- Гняв. Умения за справяне с гнева.

Обсъждане на казуси със случаи на тормоз, поставяне на учениците в различни роли и стимулиране на тяхното активно участие- изразяване на позиции и вземане на решения за разрешаване на ситуацията.

3.2. Дейности на ниво клас/класна стая- дейности по интервенция:

3.2.1. При възникнал проблем в класа – обсъждане между учениците и учителя с цел изясняване на проблема;

3.2.2. Съвместни действия между класен ръководител или учител и психолог/педагогически съветник;

3.2.3. Използване на посредник при разрешаване на конфликта;

3.3. Дейностите на ниво училище - превантивни:

3.3.1. Обобщаване на всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и създаване на единни училищни правила.

3.3.2. Актуализиране на етичния кодекс на училището;

3.3.3. Създаване на процедура, включително разписани ясни отговорности, за реагиране при всяка проява на тормоз и насилие;

3.3.4. Подобряване на системата от дежурства с оглед обхващане на местата, в които е установено, че се извършва тормоза;

3.3.5. Повишаване квалификацията на учителите за работа с програмите, включително реализиране на специализирани тренинги за определени категории от работещите в училище за справяне с критични ситуации;

3.3.6. Изграждане на партньорство с родителите от Обществения съвет за съдействие по превенция и интервенция на насилието и тормоза в училището.

3.3.7. Осигуряване на реални партньорства с външни на училището служби, организации и специалисти;

3.3.8. Насочване към основни здравни и социални услуги за децата и семействата.

3.4. Дейностите на ниво училище - превантивни: дейности по интервенция:

3.4.1. Попълване на протокол – за случаите от първо ниво на тормоз;

3.4.2. Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията – документират се случаите от второ и трето ниво на насилие и тормоз. Дневникът се съхранява при г-жа Ирина Тенева, педагогически съветник;

3.4.3. Периодично извършване на оценката на риска от продължаване на насилието и тормоза в училище;

3.4.4. Инициране на работа по случай – при необходимост;

3.4.5. Насочване към други служби – по преценка.

3.4.6. Провеждане на тематична родителска среща във всяка паралелка;

3.4.7. Представяне на различни професии от родителите;

3.4.8. Използване на родителите като посредници между училището и различните институции;

3.4.9. Участие на родителите при обсъждането на конкретни случаи на насилие и тормоз.

3.4.10. При установяване от комисията на ситуация на тормоз да се вземе предвид, че в голяма част от случаите поведението на насилниците и/или жертвите се дължи на насилие или травма, които са преживели. Съответно да се окаже психологическа и терапевтична подкрепа от специалист на засегнатите в ситуацията ученици.

V. Разпределение на отговорностите при възникнали ситуации на тормоз и насилие между учениците

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
Ниско нарушаване на правилата – първо ниво	Прекратяване на ситуацията. Протокол за нарушението. Уведомяване на родител. Консултации. Мерки и действия с цел намиране на решение	Педагогически специалисти
Повтаряне на едни и същи нарушения – второ ниво	Прекратяване на ситуацията. Вписване в дневник за насилие и тормоз. Уведомяване на директора, Координационния съвет и родителя. Оценка на случая и при необходимост подаване на сигнал до ОДЗ. Предприемане на мерки и действия за работа по случая.	Класен ръководител, педагогически съветник, психолог, родители.
Сериозно нарушаване на правилата – системна злоупотреба, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето на учениците – трето ниво	Прекратяване на ситуацията. Вписване в дневник за насилие и тормоз. Уведомяване на директора и подаване на сигнал до ОЗД и/или органите на полицията. Консултации. Предприемане на мерки и действия за работа по случая. Насочване към други институции.	Директор, членове на Координационния съвет, Родители, други организации.

VI. Процедури за регистриране, докладване и разглеждане на случаи на насилие и тормоз сред учениците

Задължение на всеки педагогически специалист и член на непедагогическия персонал е да се намеси, за да прекрати ситуацията на тормоз, на която е свидетел.

VI.1. Всяка ситуация на тормоз е необходимо да бъде регистрирана с протокол от учителя/служителя, който е бил свидетел. Протоколът се предава на педагогическия съветник, който при случай на тормоз от второ и трето ниво вписва проявата в определен за целта дневник.

VI.2. Действията, които извършват учители/служители, свидетели на инцидент, който поставя в риск или уврежда живота и/или здравето на ученика са:

VI.2.1. Извеждат пострадалото дете от опасната зона и оказват до лекарска помощ;

VI.2.2. При непосредствена опасност за здравето и живота на пострадалото дете се обаждат на телефон 112;

VI.2.3. Уведомяват училищното ръководство;

VI.2.3. Уведомяват класния ръководител, който от своя страна уведомява родителите/настойниците на детето;

VI.2.7. Изготвят протокол.

VI.3. Всеки учител/служител, на когото стане известно, че дете в риск се нуждае от закрила следва да уведоми педагогическия съветник/психолог, който от своя страна трябва незабавно да уведоми директора на училището.

След проверка на случая директорът взема решение за подаване на сигнал до отдел „Закрила на детето“.

Ако наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат следните действия:

VI.4. Прекратяване на ситуацията на тормоз:

Задължение на всеки педагогически специалист и член на непедагогическия персонал е да се намеси, за да прекрати ситуацията на тормоз, на която е свидетел, като предприеме следните действия:

VI.4.1. В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;

VI.4.2. Възрастният не трябва да взема страна, а да се позове на авторитета на училището и да изтъкне пред всички, че това е насилие и е недопустимо като поведение;

VI.4.3. Не трябва да се разпитва веднага за случилото се, да се обсъждат причините и да се изясняват ситуацията;

VI.4.4. Изслушването на засегнатите деца се прави поотделно на по-късен етап в подходяща обстановка.

Реакции спрямо ученика, упражнил тормоз:

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, могат да се приложат следните действия от класния ръководител:

- Със спокоен и умерен тон той убеждава ученика, че проблемът не е в личността му, а в начина на поведение. Обяснява му, че хората правят грешки, които могат да бъдат поправени, без да се налагат санкции.
- Разговаря с ученика в отсъствието на потърпевшия ученик.
- Ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си.
- След изясняване на ситуацията за определен период от време проследява поведението на учениците.
- Може да потърси съдействие от педагогически съветник/психолог.

При повтаряне на едни и същи нарушения се уведомява училищния координационен съвет и случаят се вписва в дневник за регистриране случаите на тормоз от.

- Класният ръководител уведомява родителите за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията.
- Родителите е необходимо да бъдат убедени, че критиките, обидите и неуважението към потърпевшия ученик ще задълбочат конфликта.

При злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето както на потърпевшия, така и на извършителя се уведомява дирекция „Социално подпомагане“ – отдел за закрила на детето и полицията.

- Учителят или служителът, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от охраната, колеги, дежурни учители, намиращи се в района на инцидента.
- След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоз уведомява директора на училището.
- Директорът свиква училищния координационен съвет за справяне с тормоза и уведомява отдела за закрила на детето и полицията.
- Училищният координационен съвет за справяне с тормоза обсъжда ситуацията, съставя протокол за тормоз, уведомява класния ръководител и родителите като ги насочва при необходимост към други институции.

Реакции спрямо детето, което е обект на тормоз:

- Класният ръководител трябва да проучи всяко съмнение, да изгради доверителна и подкрепяща връзка с детето и при необходимост да уведоми педагогическия съветник/психолог, директора, родителите, ОЗД;
- Проява на дискретност и поверителност при разговора с детето, обект на тормоз;
- След ситуацията на тормоз е необходимо наблюдение на детето и при необходимост оказване на психологическа подкрепа от психолога.
- Работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение.

Реакции спрямо наблюдателите:

- Класният ръководител назовава и поощрява учениците, които са се намесили в защита на ценностите на училището. От останалите очаква да направят същото, ако се случи подобен инцидент в бъдеще.
- Класният ръководител насърчава учениците да положат грижа спрямо ученика, станал обект на тормоз.

Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие и тормоз:

- Получилият сигнала уведомява педагогическия съветник/психолог;
- Педагогическият съветник/психологът уведомява директора и семейството;
- Директорът уведомява ОЗД;
- При необходимост /тежък инцидент/ се извършва кризисна интервенция в определени рамки – индивидуално или групово;
- Оказване на подкрепа на детето;
- Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността – по преценка.

Система за съобщаване на случаи на тормоз:

- Ученици – жертва на тормоз, информират класния ръководител. Сигналът може да бъде устен, съответното лице го вписва.
- Ученици, свидетели на проява на тормоз и насилие незабавно съобщават на възрастен в близост. Сигналът им може да бъде устен, съответното лице го вписва.
- Всеки класен ръководител може да договори с учениците си от класа и други форми и начини за съобщаване на случаи на тормоз в класа.
- Всеки учител и служител, наблюдавал ситуация на тормоз или насилие между ученици, е длъжен да информира училищното ръководство и да изготви протокол.
- Родители, свидетели на тормоз, уведомяват класния ръководител, педагогическия съветник/психолог или ръководството. Уведомлението се вписва в дневника за случаите на тормоз и освен подпис на служебното лице се полага и подпис от лицето, което е подало сигнала(родителя, настойника).

Създадена е електронна поща за подаване на сигнали, споделяне и предложения. При получен сигнал координационният съвет се свиква за разглеждане на случая.

ВСЯКА НАМЕСА ИЗИСКВА ВНИМАТЕЛНА ПРЕЦЕНКА НА СИТУАЦИЯТА И НЕЙНАТА ТЕЖЕСТ.